

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
MINISTRY OF ENVIRONMENTAL AND NATURAL RESOURCES PROTECTION OF GEORGIA

საქართველო, 0114, თბილისი, გულუას ქ. 6, ტელ: 272-72-00, 272-72-20 ფაქსი: 272-72-37

ეკოლოგიური ექსპერტიზის
დასკვნა პროექტზე

№ 61

5 სექტემბერი 2017 წ.

I. საერთო მონაცემები

1. საქმიანობის დასახელება – შაორის ჰიდროელექტროსადგურის ექსპლუატაცია.
2. საქმიანობის განმახორციელებლის დასახელება და მისამართი – სს „ენერჯო-პრო ჯორჯია გენერაცია“, თბილისი, ზურაბ ანჯაფარიძის ქ. N 19.
3. საქმიანობის განხორციელების ადგილმდებარეობა – ტყიბულის მუნიციპალიტეტი, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი.
4. განაცხადის შემოსვლის თარიღი – 22.08.2017 წ.
5. მონაცემები პროექტის შემდგენელის შესახებ – შპს „ეს-დი-სი ჯგუფი“.

II. ძირითადი საპროექტო გადაწყვეტილებები:

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღების მიზნით სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ს მიერ, ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილია საექსპლუატაციო პარამეტრების შეცვლის პირობებში შაორის ჰიდროელექტროსადგურის (შემდგომში შაორი ჰესი) ფუნქციონირების გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (შემდგომში გზშ) ანგარიში.

„შაორი ჰესი“ არსებული ჰიდროელექტროსადგურია, რომელიც ექსპლუატაციაში გაეშვა 1955 წელს.

აღნიშნულ პროექტზე, სს „ენერგო-პრო ჯორჯია“-ს სახელზე 2008 წლის 5 თებერვალს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის №133 ბრძანებით დამტკიცდა №4 ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნა (30.01.2008 წ) და გაიცა №00107 გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა.

2016 წელს სს „ენერგო-პრო ჯორჯია“ რეორგანიზაციის შედეგად გამოეყო სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენარაცია“ და მფლობელობაში გადაეცა შაორის ჰიდროელექტროსადგურიც. 2017 წლის 20 იანვარს საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისიის მიერ გაცემულ იქნა ელექტროენერჯის წარმოების № 088 ლიცენზია (სერიით 11), რომელიც ამოქმედდა 2017 წლის 1 თებერვლიდან.

2017 წელსვე სს „ენერგო-პრო ჯორჯია“-მ სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენარაცია“-ს კანონმდებლობის შესაბამისად გადასცა გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა.

ჰესში დამონტაჟებულია 4 ჰიდროაგრეგატი, რეაბილიტაციამდე თითოეულის სიმძლავრე იყო 9, 6 მგვტ. დადგმული სიმძლავრე კი 38,4 მგვტ. რეაბილიტაციის შემდგომ დადგმული სიმძლავრე გაიზარდა და გახდა 40,32 მგვტ, №1 და № 2 ჰიდროაგრეგატების ნომინალური სიმძლავრე შესაბამისად გაიზარდა და შეადგინა 10,56 მგვტ, ხოლო №3 და №4 ჰიდროაგრეგატების ნომინალური სიმძლავრე იგივე დარჩა.

გზშ-ს ანგარიშის თანახმად:

იმის გათვალისწინებით, რომ შაორი ჰესი მოქმედი ობიექტია - ალტერნატიული ვარიანტებიდან განხილულია მხოლოდ არაქმედების ალტერნატიული ვარიანტი.

ალტერნატივის განხილვისას გათვალისწინებული იქნა ის გარემოება, რომ ჰესი ექსპლუატაციაში შევიდა 1955 წლიდან და თავიდანვე ორიენტირებული იყო როგორც ქვეყნის ელექტრო სისტემის გაუმჯობესებაზე, ისევე რაიონის სამრეწველო პოტენციალის განვითარებაზე. აღსანიშნავია, რომ ამ ხნის განმავლობაში ჰესი ფუნქციონირებდა გამართულად. ჰესის ოპერირების შეწყვეტა გამოიწვევს შემადგენელი ობიექტების დემონტაჟს, რაც გარემოზე გაცილებით მასშტაბურ ზემოქმედებას გამოიწვევს, ვიდრე მისი ფუნქციონირების გაგრძელება. ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, ჰესის ოპერირება უფრო ხელსაყრელია ყველა თვალსაზრისით, ვიდრე პროექტის არაქმედების ალტერნატივა და შესაბამისად იგი უგულვებელყოფილი იქნა.

შაორი ჰესის ჰიდროტექნიკური ნაგებობების კომპლექსში შედის:

დამბა (ქვანაყარი კაშხალი) - კაშხალს გააჩნია უქმი ზედაპირული წყალსაგდები, რომელიც გამოიყენება წყალსაცავში წყლის კატასტროფული მატების შემთხვევაში. უქმი წყალსაგდებიდან ზედმეტი წყალი ხვდება კარსტულ ჩასასვლელებში იმ ადგილას, სადაც იჟონება კაშხლიდან ფილტრაციული წყალი; **მიმყვანი არხი** - განთავსებულია წყალსაცავის ფსკერზე, წყალმიმღებთან (დამბის საპირისპირო) მხარეს ნაქერალას ქედის ჩრდ. კალთასთან; **წყალმიმღები** - განთავსებულია კაშხლის საპირისპირო მხარეს ნაქერალას ქედის ჩრდ. კალთის მხარეს; **სადაწნო-სადერივაციო გვირაბი (1273 მ სიგრძის)** - იწყება ნაქერალას ქედის ჩრდ.

კალთაზე წყალმიღებთან და გამოდის გამათანაბრებელ რეზერვუართან; გამათანაბრებელი რეზერვუარი - განთავსებულია ნაქერალას ქედის სამხრეთ კალთაზე, სადაწნეო გვირაბის გამოსავლელთან და სადაწნეო მილსადენის დასაწყისში; დროსელური ჩამკეტების შენობა (1) - განთავსებულია ნაქერალას ქედის სამხრეთ კალთაზე ორგანოტოებისანი სადაწნეო მილსადენის დასაწყისში გამათანაბრებელი რეზერვუარის შემდეგ. ემსახურება წყლის დინების გადაკეტვას საჭიროების შემთხვევაში, მათ შორის ავტომატურ რეჟიმშიც; ორგანოტოებისანი სადაწნეო მილსადენი (2895 მ სიგრძის) - იწყება გამათანაბრებელ რეზერვუართან, დროსელური ჩამკეტების შემდეგ და მიემართება სამხრეთით (400 მ) და შემდეგ სამხრეთ დასავლეთით; „ცივწყალა“-ს სატუმბი სადური - შედის ჰიდროტექნიკური ნაგებობის კომპლექსში. მდებარეობს სოფ. ნიკორწმინდას ჩრდ. დასავლეთით მდებარე ხეობის კანიონში. მისი დანიშნულებაა წყლის მიწოდება შაორის წყალსაცავში; ძალოვანი კვანძი - ძალოვანი კვანძი მოიცავს: სფერული ჩამკეტების შენობას (2), საგენერატორო შენობას, წყალგამყვანი არხსა და 110/35/10კვ-იან ღია ქვესადგურს. ასევე „ცივწყალას“ სატუმბი სადგურის 35 კვ-იანი ღია ქვესადგურს.

შაორის წყალსაცავი მოქცეულია კარსტული ტბების ადგილას, სადაც მიწაყრილის კაშხლით შეგუბდა მდინარე დიდი ჭალა. წყალსაცავი საზრდოობს კარსტული ტბების, ატმოსფერული ნალექებისა და მდინარე დიდი ჭალას ჩამონადენის ხარჯზე. მდინარე დიდი ჭალას კარსტულ სივარულიებში ჩადინების ადგილებამდე მოწყობილია ქვანაყარი კაშხალი. ამ ეტაპზე აღირიცხება, მხოლოდ კაშხლის ტანში არსებული ფილტრაციული დანაკარგები. წყალსაცავის ბუნებრივი შემონადენის განსაზღვრისთვის გამოყენებულია წყალსამეურნეო ბალანსი, რაც ხორციელდება შაორის ექსპლუატაციის პერიოდის უწყვეტ რეჟიმში. მონაცემები ყოველდღიურად გადაეცემა საქართველოს ელექტროსისტემას.

კაშხალთან ახლოს მოწყობილია ფსკერული წყალგამშვები 20 მ³/წმ წყალგამტარობით, რომელიც აშენების დღიდან უმოქმედო მდგომარეობაშია. როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული 2003 წელსაგებულ იქნა ზედაპირული უქმი წყალსამვი, ხარჯით 30 მ³/წმ, რომელიც განთავსებულია კაშხლის უკიდურეს მარჯვენა მხარეს. ზედაპირული წყალსაგდები ფუნქციურად იგივე დანიშნულების მატარებელია, რაც უნდა შეესრულებინა სიღრმისეულ წყალსაგდებს, მაგრამ ექსპლუატაციაში უფრო მარტივია, ექვემდებარება ვიზუალურ კონტროლს, იოლად ხელმისაწვდომია მიმდინარე შეკეთებისა თუ რეკონსტრუქციისათვის. აღსანიშნავია, რომ ვიზუალური მონიტორინგის პერიოდში უქმი წყალსაგდების ბეტონის საცმი დაფარული იყო მცენარეული საფარით, რაც შეაფერხებს წყლის დინებას, ამდენად წყლის სათანადო მოცულობის შეუფერხებელი გატარებისათვის საჭიროებს გაწმენდას.

გზმ-ს ანგარიშში მოცემულია ფილტრაციის მონაცემები 2015-2016 წლის განმავლობაში, შესაბამისად ფილტრაციის მოცულობა სტაბილურია და არ ექვემდებარება სეზონურ ცვლილებებს. ზემოხსენებულის ფონზე არ დასტურდება 2008 წლის გზმ-ს დოკუმენტაციაში მოტანილი მოსაზრება ფილტრაციის მაჩვენებლების საპროექტოსთან შედარებით მნიშვნელოვანი ზრდისა და შესაბამისად კაშხლის თიხის ეკრანის აღდგენის თაობაზე. ამგვარი საჭიროება შესაძლებელია წარმოქმნილიყო მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ კაშხლის სხეულიდან ფილტრაციის ხარისხი მნიშვნელოვნად გასცდებოდა (ზრდის მიმართულებით) საპროექტო პარამეტრს, ან შესამჩნევი იქნებოდა ფილტრაციის ხარისხის მნიშვნელოვანი სეზონური (ან პერმანენტული ზრდა), რაც მოქმედებს წყალსაცავის წყლის რეჟიმზე და გენერაციისათვის გამოყენებული წყლის ბალანსზე. გასათვალისწინებელია, რომ შაორის წყალსაცავის კაშხლის თიხის ეკრანის აღდგენის სამუშაოები მასშტაბური იქნება, ამასთან მოითხოვს წყალსაცავის დაშრობას, რაც ერთის მხრივ უარყოფითად იმოქმედებს როგორც

წყალსაცავის ჩამოყალიბებული ეკოსისტემის წონასწორობის მდგრადობაზე, ასევე წყალსაცავის ბაზაზე დაფუძნებულ საქმიანობაზე (თევზჭერა, რეკრეაცია, ელექტროენერჯის გენერაცია).

წყალსაცავი წარმოადგენს შპს „შაორის ტბა“-ს საკუთრებას. წყალსაცავზე საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ 2005 წლის 26 დეკემბერს გაცემულია თევზჭერის გენერალური ლიცენზია (ლიცენზიის № 00026), რომლის მფლობელია შპს „შაორის ტბა“. ლიცენზიით გათვალისწინებული ტერიტორია მთლიანად მოიცავს შაორის წყალსაცავს, ხოლო ლიცენზიის მოქმედების ვადაა 20 წელი (2025 წლის 26 დეკემბრამდე). ლიცენზიის (ბმ0026) პირობების შესაბამისად შპს „შაორის ტბა“-ს ხელმძღვანელობის მიერ ყოველ 5 წელიწადში მუშავდება შაორის წყალსაცავის თევზსამეურნეო საქმიანობის მართვის გეგმა, ამ ეტაპზე მოქმედებს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან შეთანხმებული 2016-2020 წწ პერიოდებზე გაწერილი გეგმა. წყალსაცავის დათევზიანების ანგარიშის მიხედვით, შაორის წყალსაცავში გაშვებულია თეთრი ამურის სახეობა, რომელიც იკვებება წყალმცენარეებით, რაც ახდენს შაორის წყალსაცავში გავრცელებული წყალმცენარეების სხვადასხვა სახეობის რიცხოვნობის რეგულირებას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, წყალსაცავში წყლის მცენარეულობის კონტროლის რაიმე მიზანმიმართული ღონისძიების განხორციელების საჭიროება არ გამოვლინდა. წყალსაცავზე ჰესის გენერაციის პარამეტრების ცვლილებას ადგილი არ ჰქონია.

სადაწნეო მილსადენის ოპერირების ზოლის გარკვეულ უბნებზე არსებობს მცენარეულობის ზრდის კონტროლის საჭიროება, რათა უზრუნველყოფილი იქნას სათანადო ხილვადობა და რაიმე დაზიანების შემთხვევის დროს შეუზღუდავი ხელმისაწვდომობა დაზიანებულ უბანზე. მილსადენის ქვეშ ბალახეული მცენარეულობის კონტროლი ასევე გამორიცხავს ცხელ სეზონში ხმელი ბალახის გამო ცეცხლის გაჩენის შესაძლებლობასაც. ამ მიზნით ტერიტორია შესაძლებელია დამუშავდეს ბალახეული მცენარეების ზრდის საწინააღმდეგოდ სოფლის მეურნეობაში გამოყენებული ქიმიკატებით.

შაორი ჰესის ძალოვანი კვანძი მდებარეობს ქ. ტყიბულში, გრიგოლ რობაქიძის ქ. №1-ში. მდ. ტყიბულას მარცხენა სანაპიროზე. ძალოვანი კვანძის ტერიტორიას უშუალოდ ესაზღვრება ტყიბული-ამბროლაურის საავტომობილო გზა, ხოლო მდინარიდან დაცილება შეადგენს 10-15 მეტრს. საგენერატორო შენობის უახლოესი საცხოვრებელი სახლიდან დაცილება შეადგენს 150-200 მ-ს, ხოლო ქვესადგურის დაცილება უახლოესი საცხოვრებელი სახლიდან 200-250 მეტრს.

ძალოვანი კვანძის შემადგენლობაში შედის შემდეგი ობიექტები: სფერული საკეტების შენობა; საგენერატორო შენობა; წყალგამყვანი არხი; 110/35/10 კვ-იანი ღია ქვესადგური; გაუქმებული ზეთის საცავი.

საგენერატორო შენობაში დამონტაჟებულია 4 ჰიდროაგრეგატი, პელტონის ტიპის, ორსაქმენიანი ციციხიანი ტურბინებით. რეაბილიტაციამდე თითოეულის სიმძლავრე იყო 9, 6 მგვტ. დადგმული სიმძლავრე კი 38,4 მგვტ. რეაბილიტაციის შემდგომ დადგმული სიმძლავრე გაიზარდა და გახდა 40,32 მგვტ, №1 და № 2 ჰიდროაგრეგატების ნომინალური სიმძლავრე შესაბამისად გაიზარდა და შეადგინა 10,56 მგვტ, ხოლო № 3 და № 4 ჰიდროაგრეგატების ნომინალური სიმძლავრე იგივე დარჩა. ოთხივე ჰიდროტურბინიდან ნამუშევარი წყალი ჩაშვებულია დახურულ გამყვან არხში და შემდგომ ჩაედინება მდ. ტყიბულაში.

ჰესის 110/35/10 კვ-იანი ქვესადგური განთავსებულია საგენერატორო შენობის წინა მხარეს, დაახლოებით 1 200 მ² ფართობის მქონე ტერიტორიაზე. ქვესადგურის ტერიტორია შემოღობილია ლითონის ღობით და დაფარულია ღორღით, მოწყობილია ღამის განათება.

ძალოვანი ტრანსფორმატორები დამონტაჟებულია რკინა-ბეტონის რეზერვუარებზე მოწყობილ სპეციალურ ბეტონის ხიმინჯებზე, თვით რეზერვუარები კი ავსებულია ღორღით. რკინა-ბეტონის რეზერვუარი იცავს მის გარე პერიმეტრს ავარიის შემთხვევაში დაღვრილი ზეთის მოხვედრისაგან (რეზერვუარის ფართობია 15მ x15 მ). ტრანსფორმატორის ზეთის ავარიული დაღვრის შემთხვევაში ზეთი ჩაიჭონება ღორღის ფენაში და შემდგომ სპეციალური მილსადენებით ჩაედინება საავარიო ზეთშემკრებ, მიწისქვეშა რეზერვუარში. პერმანენტულად ხორციელდება ზეთშემკრევის სისტემის მონიტორინგი. ცივწყალას ქვესადგურზე მოწყობილია მთავარი ტრანსფორმატორისთვის ნავთობდამჭერი (საჯარო განხილვის პერიოდში, ვიზუალური მონიტორინგის დროს სათადარიგო ტრანსფორმატორი და ე.წ. ზეთიანი ამომრთველები არ იყო ზეთშემკრებ სისტემაში ჩართული). აღნიშნულ ტერიტორიაზე დაგეგმილია საასენიზაციო ბეტონირებული ორმოს და სანიტარულ-ჰიგიენური კვანძის მოწყობა, რათა სრულიად გამოირიცხოს მდ. შარეულას დაბინძურების შესაძლებლობა.

გაუქმებული ზეთების საცავი განთავსებულია სამანქანო შენობის ჩრდილო-დასავლეთ მხარეს, ფერდობის პარალელურად. ზეთსაცავის ტერიტორია ბეტონითაა დაფარული, არ აღინიშნება ზეთის დაღვრის კვალი. ზეთის მომარაგების ცენტრალიზებული სისტემის მოშლის შემდგომ ზეთის მეურნეობა გაუქმებულია უკვე 2003 წლიდან, ზეთის რეზერვუარებში აღარ ინახება ზეთი, თითოეული რეზერვუარი დალუქულია. რეზერვუარები შიდა მხრიდან არ შეიცავს ზეთის კვალს.

რეზერვუარები განთავსებულია რკინა-ბეტონის ხიმინჯებზე. ამათგან ერთი რეზერვუარის მოცულობა შეადგენს 30 მ³, დანარჩენი კი 15-15 მ³. რეზერვუარების რაოდენობა ღია ზეთსაცავის ტერიტორიაზე ყოველთვის იყო 5 ერთეული (და არა 9 ერთეული, როგორც 2008 წლის გზმ-ს დოკუმენტაციაშია მითებული). დღეის მდგომარეობით სამანქანო შენობის მხარეს არსებული 30 ტ რეზერვუარი მოწესრიგებულია, შეღებილი და იგი გამოყენებულია როგორც ხანძარსაწინააღმდეგო სისტემის წყლის რეზერვუარი. იგეგმება დარჩენილი რეზერვუარების ამავე დანიშნულებით (წყლის რეზერვუარებად) გამოყენება. შესაბამისად, მათი დემონტაჟი მიზანშეწონილად არ ჩაითვალა ჰესის ხელმძღვანელობის მიერ.

გზმ-ს ანგარიშში წარმოდგენილია 2008 წლის ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნით პირობების შესრულება/არ შესრულების შესახებ, ცხრილის სახით.

გზმ-ს ანგარიშში ასევე ცხრილის სახით წარმოდგენილია 2008-2016 წლებში ჩატარებული ყველა მნიშვნელოვანი მოცულობის სარემონტო, სარეაბილიტაციო და სარეკონსტრუქციო სამუშაოები, რომელმაც ელექტროენერჯის გამომუშავების პარამეტრების გარდა მნიშვნელოვნად გაზარდა ჰესის ძირითადი კვანძების ტექნიკური საიმედოობა და შესაბამისად ეკოლოგიური უსაფრთხოება.

ძალოვანი კვანძის ტერიტორია შემოღობილია, მისასვლელი გზები მოპირკეთებულია ბეტონის საფარით. მოწყობილია ღამის განათება. ტერიტორიაზე გაშენებულია დეკორატიული და კულტურული მცენარეები. ძალოვანი კვანძის წყალმომარაგება ხორციელდება ქ. ტყიბულის წყალსადენის წყლით, ხოლო სამეურნეო ფეკალური ჩამდინარე წყლები ჩართულია ქალაქის საკანალიზაციო სისტემაში. ძალოვანი კვანძში წარმოქმნილი საყოფაცხოვრებო ნარჩენები გროვდება ტერიტორიაზე არსებულ კონტეინერებში და შემდგომ დასუფთავების სამსახურთან გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე საბოლოო განთავსდება ხდება ქალაქის ნაგავსაყრელზე. აუდიტის პერიოდში ტერიტორიაზე აღინიშნებოდა მცირე რაოდენობით შავი და ფერადი ლითონის ჯართი. ძალოვანი კვანძის ტერიტორიაზე დიზელ-გენერატორი ან ატმოსფერული ჰაერის დამაბინძურებელი სხვა რაიმე

სატაციონარული ობიექტი არ არის განთავსებული. საწვავ-საპოხი მასალების შენახვა ჰესის ტერიტორიაზე არ ხდება და შესაბამისად არც საწვავის შესანახი ავზებია განთავსებული.

სახიფათო ნარჩენების განთავსების შენობა გადახურულია, გააჩნია ბორდიური, იატაკი მობეტონებულია და იზოლირებულია ღია გრუნტისაგან, ნარჩენების დასაწყობებისათვის განკუთვნილ ტერიტორიაზე განთავსებულია ლითონისა და პლასტმასის სტიკერირებულ კონტეინერები სხვადასხვა სახის სახიფათო ნარჩენებისათვის.

ნარჩენების მართვას კომპანია ახორციელებს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივ რესურსების დაცვის სამინისტროსთან შეთანხმებული „ნარჩენების მართვის გეგმა“ შესაბამისად.

გზშ-ს ანგარიშში მითითებულია, რომ ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების, მათ შორის ზეთების ავარიულ დაღვრაზე რეაგირების გეგმა დაზუსტდება და დამტკიცდება სს „ენერჯო-პრო ჯორჯია გენერაციის“ მიერ და დადგენილი წესით შეთანხმდება საქართველოს გარემოსდაცვითი სააგენტოსთან და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან.

აუდიტის პერიოდში ჰესის და მისი მიმდებარე ტერიტორიებზე ელექტრომაგნიტური გამოსხივების წყაროები არ ყოფილა გამოვლენილი. ჰესის ადმინისტრაციის ინფორმაციით ტერიტორიაზე რადიოაქტიური გამოსხივების წყაროები ან რაიმე ხელსაწყო არ არის და არასდროს ყოფილა განთავსებული.

სს „ენერჯო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ს ტექნიკური უსაფრთხოების საკითხებზე გამოყოფილი ყავს პასუხისმგებელი პირი, რომელსაც ასევე დავალებული აქვს გარემოსდაცვითი საკითხების რეგულირება. ჰესის ყველა სტრუქტურულ ერთეულს გააჩნია პროფილის შესაბამისი უსაფრთხოების ტექნიკის დოკუმენტაცია. მომსახურე პერსონალი მომარაგებულია საკმარისი რაოდენობის და დასახელების ინდივიდუალური დაცვის საშუალებებით.

შაორი ჰესი და ჰიდროტექნიკური ნაგებობები მდებარეობენ დაბალი რისკის ზონაში ტერიტორიაზე რაიმე სახის საშიში გეოლოგიური პროცესები არ დაფიქსირებულა. დამატებით უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს გარემოს ეროვნული სააგენტოს მიერ გაეროს განვითარების პროგრამის ადაპტაციის ფონდის ხელშეწყობით, 2014 წელს ჩატარდა მდ. რიონის აუზის სტიქიური გეოლოგიური პროცესების განვითარების საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების და საშიშროების ზონირების (დარაიონების) კვლევები და შედგენილ იქნა რუკის, რომელიც მიხედვითაა მოხდა ტერიტორიის დარაიონება საშიშროების რისკების ზონების მიხედვით. ზემოაღნიშნული რუკის მიხედვით შაორის წყალსაცავი მდებარეობს დაბალი რისკის ზონაში და აღნიშნულ ტერიტორიაზე სააგენტოს მიერ რაიმე სახის საშიში გეოლოგიური პროცესები დაფიქსირებულა.

ჰესის საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების ემისიები მოსალოდნელია, მხოლოდ მიმდინარე სარემონტო სამუშაოების შესრულების პერიოდში სატრანსპორტო საშუალებების და სამშენებლო ტექნიკის მუშაობისას, რაც იქნება მოკლევადიანი და უმნიშვნელო და რაც არ წარმოადგენს ემისიის სტაციონალურ წყაროებს.

ჰესის ექსპლუატაციის შედეგად გამოწვეული ხმაურის დონე საანგარიშო წერტილში (უახლოესი საცხოვრებელი სახლი) შეადგენს 43 დბ-ს, რაც ნორმაშია მოქმედი კანონმდებლობასთან (45 დბ). აღსანიშნავია, რომ საგენერატორო შენობას საცხოვრებელი უსაფრთხოების კუთვნილი ყოფს ბეტონის კედელი რაც ასევე ამცირებს ხმაურის გავრცელებას. ჰესის ექსპლუატაციის წლიან პერიოდში არ დაფიქსირებულა მოსახლეობის მხრიდან საჩივარი.

შაორჰესი მდებარებს 7 ბალიან სეისმურ ზონაში და აქედან გამომდინარე დინამიკური არასტაბილურობის ალბათობა საშუალოზე მაღალია. აღსანიშნავია, რომ ჰესი დაპროექტებულია 10 ბალიანი მიწისძვრის გათვალისწინებით.

ვინაიდან ჰესის არსებული ობიექტია, ბიომრავალფეროვნებაზე (ფლორა, ფაუნა, იქთიოფაუნა, ორნითოფაუნა) მოსალოდნელი ზემოქმედება მოსალოდნელი არაა.

დერივაციის მონაკვეთზე და ზედაპირულ წყალსაგდებზე განხორციელდება მუდმივი მონიტორინგი მცენარეული საფარის გავრცელების საწინააღმდეგოდ.

შაორი ჰესის განთავსების ტერიტორია არ მდებარეობს დაცული ტერიტორიის საზღვრებში თუმცა, წარმოდგენილი კოორდინატების მიხედვით, ცივწყალას სატუმბი სადგურის ტერიტორია მდებარეობს „ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“ (ბერნის) კონვენციის შესაბამისად შექმნილ „ზურმუხტის ქსელის“ კანდიდატი საიტის (რაჭა 3 GE0000041) საზღვრებში.

წარმოდგენილი shp ფაილებში (პოლიგონური) მითითებული 11582756 კვ.მ. ფართობიდან, „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს N 299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით 1266 კვ.მ. ფართობი მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში. ხოლო, წარმოდგენილი ხაზობრივი ნაგებობის განთავსების საერთო 13441 გრძ/მ სიგრძიდან 3273 გრძ/მ მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში. წარმოდგენილ დოკუმენტაცია თან ახლავს ტყიბულის მუნიციპალიტეტის წერილი (№47/2710, 24/05/2017), სადაც მითითებულია სადერივაციო მონაკვეთზე მერქნული რესურსის გარემოდან ამოღების შემდგომ განთავსების ტერიტორია (ქ. ტყიბული, სოლომონ II -ის ქუჩა №6).

წარმოდგენილი shp ფაილების მიხედვით, ჰესის ინფრასტრუქტურული ობიექტების განთავსების ტერიტორია ნაწილობრივ მოიცავს სახელმწიფო ბალანსზე რიცხული ტყიბულ-შაორის ქვანახშირის და ტყიბულის ქვიშაქვის (დასავლეთი უბანი) საბადოებს. აგრეთვე, კვეთს სასარგებლო წიაღისეულის (ქვანახშირი) მოპოვებაზე გაცემული ლიცენზიების N01018 (შპს „საქნახშირი“, 25.12.2007 წ, ვადა 45 წელი) და N100752 (შპს „საქნახშირი“, 14.08.2006 წ, ვადა 30 წელი) კონტურებს. ლიცენზიებთან დაკავშირებით, წარმოდგენილ დოკუმენტაციას თან ახლავს შპს „საქნახშირი (ჯი-აი-ჯი ჯგუფი)“-ს წერილი (2017 წლის 18.01, №3/ო22), რომლითაც ირკვევა, რომ ლიცენზიის მფლობელი არ არის წინააღმდეგი სსიპ სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს მიერ მოხდეს მიწის ნაკვეთების პირდაპირი წესით მიყიდვის ფორმით გადაეცეს სს „ენერჯო-პრო ჯორჯია“-ს.

ეკოლოგიური ექსპერტიზის ჩატარების შედეგად გამოვლენილი პირობები ასახულია წინამდებარე დასკვნის III თავში.

III. პირობები

საქმიანობის განმახორციელებელი ვალდებულია:

1. შაორი ჰესის რეაბილიტაცია და ექსპლუატაცია განახორციელოს წარმოდგენილი გზმ-ს ანგარიშში მითითებული შემარბილებელი ღონისძიებების, გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმების, დასკვნებისა და რეკომენდაციების შესაბამისად;
2. ნებართვის მიღებიდან ერთი თვის ვადაში საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროში წარმოადგინოს №1 და №2 ჰიდროაგრეგატების (ტურბინები, გენერატორები) სიმძლავრის გაზრდის მიზნით ჩატარებული სამუშაოების გატარებული ღონისძიებების ჩამონათვალი;
3. ნებართვის მიღებიდან ერთი თვის ვადაში შეიმუშაოს და საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროში წარმოადგინოს შესათანხმებლად ცივწყალას ქვესადგურზე განთავსებული სათადარიგო ტრანსფორმატორისა და ზეთიანი ამომრთველებისთვის ზეთშემკრები ნაგებობის მოწყობის პროექტი;
4. ნებართვის მიღებიდან 3 თვის ვადაში, საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან შესათანხმებლად წარმოადგინოს წყალმიმღებზე თევზამრიდი ნაგებობა-მოწყობილობის დამონტაჟების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, ვინაიდან „თევზჭერისა და თევზის მარაგის დაცვის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“, მთავრობის №423 დადგენილების მე-14 მუხლის მიხედვით „წყალამღებ ნაგებობები, წყალაღებით არანაკლებ 5000 კუბ.მ დღე-ღამეში აუცილებელია აღჭურვილი იყოს თევზამრიდი ნაგებობა-მოწყობილობებით“;
5. ვინაიდან შაორი ჰესის განთავსების ტერიტორია მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში, ნებართვის მიღებიდან 6 თვის ვადაში აღნიშნული საკითხ უნდა შეათანხმოს ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან;
6. ნებართვის მიღებიდან 6 თვის ვადაში უზრუნველყოს სახელმწიფო ბალანსზე რიცხულ ტყიბულ-შაორის ქვანახშირის და ტყიბულის ქვიშაქვის (დასავლეთი უბანი) საბადოები ტერიტორიაზე საქმიანობის შეთანხმება საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან;
7. ვინაიდან, ჰესის ცივწყალას სატუმბი სადგური მდებარეობს „ევროპის ველური ბუნების და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“ (ბერნის) კონვენციის შესაბამისად შექმნილი „ზურმუხტის ქსელის“ კანდიდატი საიტის (რაჭა 3 GE0000041) ტერიტორიაზე. ზემოხსენებულ კანდიდატ საიტზე უნდა ჩატარდეს, იქ არსებულ სახეობებზე და ჰაბიტატებზე ზეგავლენის შეფასება. შეფასებაში ასახული უნდა იქნას, საქმიანობის სახეების მიხედვით მოსალოდნელი ზეგავლენა, სათანადო დასაბუთებები ზემოქმედების არსებობის შემთხვევაში, უნდა შემუშავდეს შემარბილებელი და ზემოქმედების თავიდან აცილების ქმედებები და კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით მომზადებული საკონსერვაციო გეგმა;

8. „წითელი ნუსხაში“ შეტანილი მცენარეთა სახეობების ჭრის შემთხვევაში, ქმედებები განხორციელოს „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ საქართველოს კანონის“ მოთხოვნათა შესაბამისად; .
9. გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმაში ჰესის რეაბილიტაციისა და ექსპლუატაციის ეტაპებისთვის, აისახოს შემდეგი საკითხები: იქთიოფაუნაზე დაკვირვება; წავის (Lutra lutra) არსებობა და მასზე შესაძლო ზემოქმედება; მონიტორინგის ჩატარების და საქართველო გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსთან ანგარიშგების პერიოდულობა;
10. ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის სხვა პირზე გადაცემის შემთხვევაში დასკვნის გადაცემა განხორციელოს „გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით.

IV. დასკვნა

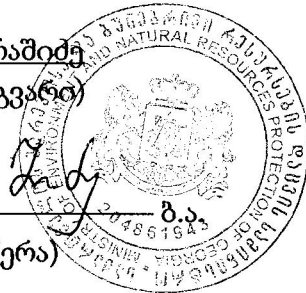
გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღების მიზნით სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ს მიერ, ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილი, საექსპლუატაციო პარამეტრების შეცვლის პირობებში შაორის ჰიდროელექტროსადგურის ფუნქციონირების გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის მიხედვით, საქმიანობის განხორციელება შესაძლებელია მხოლოდ წინამდებარე დასკვნის III თავში გათვალისწინებული პირობების დაცვით.

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვების
დეპარტამენტის პირველადი სტრუქტურული
ერთეულის ხელმძღვანელი
თამარ შარაშიძის

თამარ შარაშიძე
(სახელი, გვარი)

(ხელმოწერა)

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის

KA060149305528017

ბრძანება Nი-624

ქ. თბილისი

06 / სექტემბერი / 2017 წ.

სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ს შაორის ჰიდროელექტროსადგურის ექსპლუატაციაზე გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გაცემის შესახებ

„გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის პირველი პუნქტის „მ“ ქვეპუნქტის, ამავე მუხლის მე-2 პუნქტისა და საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 61-ე მუხლის საფუძველზე

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ:

1. გაიცეს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ს შაორის ჰიდროელექტროსადგურის ექსპლუატაციაზე;
2. ნებართვა გაიცემა განუსაზღვრელი ვადით;
3. სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-მ საქმიანობა განახორციელოს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის შესაბამისად და უზრუნველყოს ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნით (№ 61; 05.09.2017 წ) გათვალისწინებული პირობების შესრულება;
4. ძალადაკარგულად გამოცხადდეს „სს „ენერგო-პრო ჯორჯია“-ს შაორის ჰიდროელექტროსადგურზე გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გაცემის შესახებ“ საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2008 წლის 5 თებერვლის ბრძანება № 133 და „სს „ენერგო-პრო ჯორჯია“-ზე გაცემული გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ზე გადაცემის შესახებ“ საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2017 წლის 17 ივლისის ბრძანება №ი-545;
5. ძალადაკარგულად გამოცხადდეს სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ზე 2017 წლის 17 ივლისის გაცემული გარემოზე ზემოქმედების სანებართვო მოწმობა № 000267;
6. ეს ბრძანება დაუყოვნებლივ გაეგზავნოს სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ს;
7. ბრძანება ძალაში შევიდეს სს „ენერგო-პრო ჯორჯია გენერაცია“-ს მიერ ამ ბრძანების გაცნობისთანავე;
8. ეს ბრძანება შეიძლება გასაჩივრდეს ზემდგომ ადმინისტრაციულ ორგანოში- საქართველოს მთავრობაში (თბილისი, ინგოროყვას ქუჩა N7) ან თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიაში (თბილისი, დ. აღმაშენებლის ხეივანი, მე-12 კმ. N6) მხარის მიერ მისი ოფიციალური წესით გაცნობის დღიდან ერთი თვის ვადაში.

მინისტრის მოვალეობის შემსრულებელი

სოლომონ პავლიაშვილი

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა N 000281

კოდი MDI

„ 06 “ „ 09 “ 20 17

1. ნებართვის მიმღები სუბიექტი

სს „ენერჯი-სთი ქობულა ვიდეოკაია“

2. საქმიანობის მიზანი

საოპერატიული წარმოების ექსპლუატაცია

3. ადგილი (ადგილმდებარეობა), სადაც უნდა განხორციელდეს საქმიანობა

ქობულაისა და ახმეტის რაიონების მუნიციპალიტეტები

4. დოკუმენტაციის მომამზადებელი ორგანიზაცია

სს „ეს-დი-სი ჯგუფი“

5. ნებართვის მისაღებად წარმოდგენილი დოკუმენტაცია

განმარტებული ზემოქმედების შედეგების ანგარიში

6. ნებართვის გაცემის საფუძველი

ეკოლოგიური ექსპლუატაციის დასკვნა № 64; 05.09.2017.

7. ნებართვის პირობები ნებართვა შექმედებს ეკოლოგიური ექსპლუატაციის დასკვნის პირობების შესრულების შემთხვევაში.

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა გაცემულია საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ.

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს

უფლებამოსილი წარმომადგენელი განმარტებული ზემოქმედების ნებართვების ანგარიშების (გვარი, სახელი, თანამდებობა)

ნიკოლოზი სწითელწყობისი ეკოლოგიის ხელმძღვანელი
თამარ შიბაძე

ბ.ა.

დამკვეთი: საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
დამამზადებელი: შპს „კაბადონი“
სფს-ს რეგისტრაციის № 26-4034

N 000281